

Jakub Sobieski

[autor instrukcji wychowawczej](#)

[uczeń, kasztelan krakowski, poseł](#)

Ur. 5.5.1591,

Zm. 13.6.1646, Żółkiew

Dane rodziców

Marek Sobieski (1549/1550 - 1605)

Jadwiga Snopkowska (zm. 1597)

Wychowanie i wykształcenie

Początkowo najprawdopodobniej pobierał podstawową [edukację w domu rodzinnym](#), później pod opieką [Szymona Szymonowica](#), który najprawdopodobniej wpłynął na to, że Sobieski został studentem [Akademii Zamojskiej](#).

Dnia 8 stycznia 1604 roku rozpoczął studia na [Akademii Krakowskiej](#), ale w listopadzie 1605 roku powrócił do [Akademii Zamojskiej](#) (gdzie studiował do końca 1606 roku).

Etapy kariery dot. edukacji

Wiosną 1607 roku wyruszył w trwającą cztery lata [podróż edukacyjną](#) do [Paryża](#). Przez pierwsze dwa lata pobierał prywatne lekcje u humanisty i filologa Izaaka Casaubona (z polecenia [Szymonowica](#)), dwa następne spędził na studiach w [Collège Royal](#), m.in. pod kierunkiem F. Morela i G. Crithona. Nauki w [Paryżu](#) to przede wszystkim lektura dzieł starożytnych i nowożytnych (poetów, prawników, historyków, w tym Arystotelesa, Pawła Emiliusza, Filipa Comminesa, Jakuba de Thou) oraz doskonalenie znajomości języków obcych ([francuski](#), [włoski](#), [hiszpański](#), [niemiecki](#)).

W tym czasie odbywał też podróże do [Anglii](#), po [Niderlandach](#) (tu słuchał wykładów filologa Daniela Heinsiusa) i zachodnich [Niemczech](#).

W lutym 1611 roku wybrał się w dłuższą podróż do [Hiszpanii](#), [Portugalii](#), południowej [Francji](#), [Sabaudii](#), [Italii](#) (zima i wiosna 1612) i [Austrii](#), w czasie której oprócz polityków czy artystokratów poznał też wielu uczonych. Podróż trwała do 1613 roku.

Peregrynacje te nastawione były na przydatność życiową, utylitaryzm. W przyszłości, korzystając ze swojego doświadczenia, wysyłał swoje dzieci na nauki zagraniczne, nie szczędząc na ten cel środków. Przed ich wyjazdem do [Krakowa](#) w 1640 i [Paryża](#) w 1645 roku przygotował dla nich [instrukcje wychowawczo-pedagogiczne](#). Ponadto troszczył się o naukę młodszego brata Jana, dla którego w 1620 roku również przygotował [instrukcję](#).

[Instrukcja](#) z 1640 roku, przekazana [guwernerowi](#) synów [Marka](#) i [Jana](#) - [Pawłowi Orchowskiemu](#) - to opis całokształtu wychowania moralnego, fizycznego i umysłowego potomków, przepisów porządkowych, gospodarczych oraz trybu życia domowego, obowiązków służby i dworzan. W wychowaniu na pierwszym planie stawał aspekt religijno-moralny: staranne pogłębianie uczuć religijnych i wpajanie bojaźni Bożej (za pomocą częstych praktyk religijnych) i naśladowanie cnót przodków. Równolegle miano kształcić umysł za pomocą regularnych studiów o charakterze prywatno-publicznym i peregrynacji zagranicznej. Studia szkolne to zwłaszcza nauka [retoryki](#) (lektura autorów klasycznych), filozofia moralna ([etyki](#)) i [historia](#), ćwiczenie stylu i oratorstwa; dodatkowo [dialektyka](#), [fizyka](#) (w opracowaniu Jakuba Charpentiera). Nakazał pisać do siebie listy (po łacinie i po polsku) raz w miesiącu, by sprawdzać postępy w [retoryce](#). Zabronił jednak synom nauki [metafizyki](#) i [logiki](#), a naukę [matematyki](#) zalecał w późniejszym czasie jako naukę pomocniczą [inżynierii](#) wojskowej. Podkreślał dużą rolę znajomości języków obcych: [łaciny](#), [niemieckiego](#) (1-

2 godziny nauki dziennie), [tureckiego](#) (prywatne lekcje u "Francuzika" Rocha, urodzonego w Konstantynopolu). Dużą wagę przywiązywał do rozwoju fizycznego - nakazywał grę w piłkę, strzelanie z łuku, dłuższe spacerowanie.

W [instrukcji](#) dla synów przekazanej przed ich wyjazdem do [Paryża](#) powtórzył wiele z wcześniejszych zaleceń. Prezentował wychowanie i zasługi przodków. Podkreślał dużą rolę znajomości języków obcych: zwłaszcza [francuskiego](#) (przydatny na dworach, wśród rodów panujących i arystokracji, ale i do nauki [architektury wojskowej](#) w [Niderlandach](#); do nauki zalecał "Inventarium historicae Franciae sive Historiae Regum Galliae" Jeana de Serres) oraz [niemieckiego](#). Nauki historii to przede wszystkim lektura "Roczników" i "Dziejów" Tacyta, Salustiusza, "Dziejów Rzymu" Liwiusza, "Żywotów dwunastu cesarzy" Swetoniusza). Zalecał ćwiczenia fizyczne, zwłaszcza grę w piłkę, lecz także naukę tańców dworskich. We [Francji](#) radził wystrzegać się szermierki (tę mieli ćwiczyć w [Italii](#)) i gry w karty. Przestrzegał przed znajomościami z Francuzami i rodakami. Rozkład nauki we [Francji](#) miał być następujący: z rana godzina lekcji stylu, godzina lektur dzieł historycznych, pół godziny - poprawianie stylu przez nauczyciela, pół godziny - prywatna lektura książek historycznych; po południu - lekcje języka [francuskiego](#).

Fakty z życia osobistego

Żył w [XVI-XVII wieku](#).

Bibliografia

Podmiotowa

1. Jakub Sobieski, *Peregrynacja po Europie (1607-1613). Droga do Baden (1638)*, wyd. J. Długosz, Wrocław, 1991.
2. *Dwie podróże Jakuba Sobieskiego, ojca króla Jana III, odbyte po krajach europejskich w latach 1607-1613 i 1638*, wyd. E. Raczyński, Poznań, 1833.
3. Jakub Sobieski, *Instrukcja synom moim do Paryża*, [w:] S. Gawarecki, *Podróż Jana i Marka Sobieskich po Europie 1646-1648*, oprac. M. Kunicki-Goldfinger, Warszawa, 2013.
4. *Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego*, wyd. F. Kluczycki, t. 1, cz. 1, Kraków, 1881.

Przedmiotowa

1. H. Barycz, *Rzecz o studiach w Krakowie dwóch generacji Sobieskich*, Kraków-Wrocław, 1984.
2. J. Długosz, *Jakub Sobieski 1590-1646. Parlamentarzysta, polityk i pamiętnikarz*, Warszawa, 1989.
3. H. Dziechcińska, *Les deux relations que fit Jacques Sobieski de ses voyages en Europe, sur le fond des écrits de voyage de son époque*, Filologia e letteratura nei paesi slavi. Studi in onore di Sante Graciotti, Roma 1990.
4. Z. Pietrzyk, *Przyczynek do studiów zagranicznych Mikołaja Ostroroga i Jakuba Sobieskiego*, *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*, t. 42, 1998.
5. T. Trawicka, *Studia Jakuba Sobieskiego*, *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*, t. 14, 1969.

